

М. В. Гузела
доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент
Денис Баргусяк
студент Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИВІД ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Заходи процесуального примусу відрізняються між собою за змістом, конкретною метою застосування, особами, щодо яких вони застосовуються, і за процесуальними формами застосування. Привід як один із таких заходів застосовується для забезпечення виконання завдань кримінального судочинства, зокрема щодо швидкого та повного розкриття злочину та законності, і є гарантією виконання органом дізнання, слідчим, прокурором та судом цих завдань у процесі реалізації процесуальних повноважень.

Приводом вважається примусове супроводження особи (свідка, підозрюваного або обвинуваченого), до якої він застосовується, як результат нез'явлення останньої без поважних причин до слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час [3, с.161].

Враховуючи те, що застосування приводу фактично є обмеженням конституційного права особи на недоторканність та вільне пересування, Кримінальний кодекс України встановлює кримінальну відповідальність за завідомо незаконне затримання або незаконний привід, що є злочином невеликої тяжкості.

Згідно з чинним законодавством, привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. В законодавстві також зазначається мета застосування приводу – досягнення дієвості кримінального провадження.

Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи. Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, осіб з інвалідністю першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю, а також осіб, які не можуть бути допитані як свідки [2, с.85].

Однак, у наведених положеннях Кримінального процесуального кодексу України існує декілька суперечностей, а саме:

1. формулювання поняття приводу є неповним, адже після отримання особою повідомлення про потребу з'явитися за викликом вона може добровільно з'явитися у місце виклику на виконання ухвали про привід, без застосування заходів фізичного примусу. Тобто привід полягає не лише у примусовому супроводженні особи.

2. спірною з практичної точки зору є норма про заборону застосовувати привід до інвалідів першої та другої групи, адже не у всіх випадках візуально можна виявити факт інвалідності. Застосування приводу до інваліда у випадках його повідомлення про те, що він таким є, не передбачає автоматичного звільнення від відповідальності за фактично незаконний привід з боку працівника, який його виконує. Доречним є застосування конструкції «з явними ознаками інвалідності» [4, с.156].

3. дискусійним також є застосування приводу без попереднього виклику особи, зокрема підозрюваного. Згідно із законодавством, у клопотанні про застосування приводу повинні зазначатися відомості, які підтверджують факти здійснення виклику особи у встановленому порядку та

цього терміну в разі необхідності та направляють їх центральному органу щодо міжнародної правової допомоги не пізніше як за 20 днів до закінчення такого терміну.

Відповідно до ст. 553 КПК України наслідками виконання запиту в іноземній державі докази та відомості, одержані від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, можуть бути використані лише у кримінальному провадженні, якого стосувався запит. Запит про правову допомогу надсилається іноземній державі на підставі міжнародного договору України, а у випадку, якщо Україна не є суб'єктом договірних відносин з даною іноземною державою, то на підставі принципу взаємності (ч. 3 ст. 544 КПК України), про що вже було зазначено. [2] У такому випадку уповноважений (центральный) орган України надсилає запит про надання міжнародної правової допомоги до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

Докази, отримані у результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу підлягають оцінці на загальних підставах. Щодо документів, які одержані від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, якщо їх складено та засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитуючої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України [2]. Це означає, що вони підлягають використанню у кримінальному провадженні саме в тій процесуальній формі, яка була їм надана слідчими або судовими органами іноземної держави. Доставка до установ системи виконання покарань особи, щодо якої компетентним органом іноземної держави прийнято рішення про видачу в Україну, забезпечують компетентні органи України за дорученням (зверненням) уповноваженого (центрального) органу України. Витрати, що виникли на території України у зв'язку з вирішенням питання про видачу особи, а також витрати, що виникли у зв'язку із транзитним перевезенням через територію іншої держави особи, яка видається Україні, вважаються процесуальними витратами згідно з КПК України [2].

Отже, слід констатувати, що прийняття Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році, де передбачено процесуальний порядок провадження щодо надання міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях, дозволяє певною мірою уніфікувати положення вітчизняного кримінального процесуального законодавства, що, своєю чергою, покликане зменшити вірогідність виникнення суперечностей та процедурних непорозумінь при відносинах з іноземними державами у даній сфері, задля досягнення завдань кримінального провадження, ускладненого іноземним елементом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Правове регулювання надання міжнародної правової допомоги: проблеми та напрями вдосконалення / А. Б. Антонюк // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2013. – № 4. – С. 234-239.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук. – практич. коментар / за заг. ред. професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстиніан, 2012. – 1224 с.
4. Когутич І.І. Міжнародно-правова допомога та співробітництво у кримінальному судочинстві України: посіб. для вивчення спецкурсу / І.І. Когутич. – Львів: Тріада Плюс, 2005. – 548 с.